

Første kapitel af

Efterladte erindringer

af
Haldor Hald.

Stig Vendelkærs Forlag 1970

Haldor Charles Christensen Hald var søn af mejeribestyrer K. Hald på Andelsmejeriet Thyholm i Hvidbjerg, født 29.11.1907, død 8.2.1969. Klassisk sproglig student 1926 fra Ribe Katedralskole. Cand. theol. 1933 fra Københavns Universitet.

Derefter sognepræst i Hune til 1937, korshærspræst i Århus til 1941, sognepræst i Vejle til 1946, korshærschef og kaldskapellan ved Hellig Kors Kirke, København til 1964, da han blev biskop over Lolland-Falsters Stift.

BETTE KNÆGT PÅ THYHOLM

Et mejeri er en verden for sig.

Nogle vil kalde det en verden af larm. Jeg vil hellere kalde det en verden af musik.

Alle lyde var så kendte. Remskivernes durren, klirren af låg mod spande og paukeslag, når bundproppen i vægten faldt ned. Kom en ukendt lyd, var den som en falsk tone i et næsten fuldkomment orkester.

Og pausen, stilheden, når maskineriet blev sat i stå, var uforlignelig. Man kunne ligefrem høre freden gro frem.

Mejeriet lå i Hvidbjerg på Thyholm.

Kun forbundet med Thy ved en smal landtange i nord strækker Thyholm sig ud i Limfjorden.

Mod syd og vest ligger Nissum Bredning, som i hårdt vejr godt kan vise tænder, omkranset af stejle, gule lerkliner. Mod øst og nord er inderfjordenes mere grumsede vande, hvor fødderne synker i dynd, og hvor de grønne bredder når helt ud til vandet.

Thyholmens sorte lermuld hører til Danmarks frugtbareste jord. Halvøen bugter sig i bakker og dale, gennemskåret af vandfyldte grøfter. Små plantager og vide engstrækninger bryder de dyrkede marker, men overalt, hvor der er træer, ser man det samme syn, de er små i vest og bliver større jo længere man kommer mod øst. Vestenvinden gør sit værk.

Fra bakketoppe åbner sig en udsigt, som søger sin lige, når man over Limfjordens vand skimter Thy, Mors, Jegindø, Salling, Toftum Bjerge og meget andet, et uforglemmeligt syn.

Midt på halvøen ligger Hvidbjerg, en lille stationsby med ca. 800 sjæle.

En afkrog - sikkert nok.

Hvem tør nægte, at man lever af at barbære hinanden og de landboere, som søger til »byen«, men denne afkrog rummer et mejeri, som med sine høje, hvidkalkede mure, domkirkelignende vinduer og himmelstræbende skorsten var min barnheds paradis.

Sommerens lørdagfter var noget helt for sig.

Mejeriet var søndagshvilende, for Thyholm var præget af Indre Mission, og Indre Mission ville ikke have søndagsarbejde.

Men visse ting lader sig ikke ændre.

Hertil hører, at mælk bliver sur i sommervarmen, og sur mælk er ikke godt for en fin smørproduktion. Derfor måtte den »skummes« - det er udtrykket for, at et mejeri arbejder - både lørdag formiddag og lørdag aften.

Det var festligt.

Lyset skinnede ud fra de høje vinduer, og det var, som om alle havde ærinde på mejeriet.

Folk fra byen kom for at købe mælk til søndagen, og landboerne kom til byen for at handle, og så lå det nær for lige at slå et smut indenfor på mejeriet. Et ærinde kunne man altid finde.

Vintertid, når snefog gjorde al regelmæssig mælkekørsel umulig, var endnu mere spændende. Da kom hver enkelt leverandør med sin egen mælk i kane. Klagen fra bjælder og klokker lød over hele egnen, og mejeriet måtte gå hele dagen.

For os børn betød det, at vi kunne hoppe op på kanernes bageste meder og køre så langt vi ønskede. Der kom altid en anden kane, som kunne tage os med tilbage.

Mejeriet var en enestående legeplads for de tre drenge, som voksede op der. Min plads var den mellemste med 1½ år til hver side, så vi havde virkelig fornøjelse af hinanden.

Der var altid et drejeligt hjul, som kunne være et skibsrør, og der var jernstiger, som var livagtige lejdere. Det blev til mange farefulde sejladser over de store have.

Der var slet intet til hinder for, at det samme hjul også kunne være et bilrat eller stigerne brandstiger.

Mulighederne var ubegrænsede.

Men intet kunne sammenlignes med de dage, hvor kedlen og skorstenen skulle renses. Så fik vi gammelt tøj på og kunne skjule os i tågen af den udstrømmende damp, krybe gennem tilsodede røgkanaler og endda komme ind i selve dampkedlen med dens varme og slam. Hvor var det dejligt at kunne svine sig rigtigt til, uden at det gjorde noget.

Sådan var det jo ikke helt til hverdag.

Dag, en dag kom jeg ind i kontoret, hvor far sad og talte med en handelsrejsende. Det drejede sig om køb af sæbe, og jeg hørte handelsmanden prise sin vare i høje toner. Han endte med at sige: »Den kan tilmed tage tjære af«.

Handlen blev sluttet, og jeg ventede spændt på den vidunderlige sæbe.

Da den kom, fik jeg fat i min yngste bror, Tage, og dennes legekammerat, der

var søn af den bødker, som leverede dritler til mejeriet. I bødkerværkstedet stod en tjærespand, en overordentlig interessant, men meget forbudt spand. Tage og kammeraten havde ikke mindre lyst, da jeg fortalte dem om vidundersæben.

Vi tog fat og vaskede os faktisk i tjære, smurte, hænderne ind og gav ansigtet en tur.

Men sæben kunne ikke fjerne tjære!

Jeg erindrer endnu renselsesprocessen og den håndgribelige afslutning, der fulgte.

Nisum Bredning bød på det dejligste badevand. Om sommeren var vi der så ofte, det var muligt. Tit var vi 3 drenge på een cykel. Det var vist ikke ulovligt dengang.

Vi burde nok være druknet i ung alder alle tre.

I hvert fald er jeg vis på, at såvel mor som far ville have stoppet trafikken, om de havde vidst, hvad vi foretog os.

Før vi kunne svømme, gik vi ud til første revle. Når vi ikke længere kunne bunde, klaredes sagen med et hop, så vi kunne få en mundfuld luft til den videre vandring på havbunden. Vi lavede tømmerflåder, som skiltes ad, så vi hver for sig måtte padle i land liggende på maven over en bundgarnspæl. Da vi fik lært at svømme, gik turen længere og længere ud. Til sidst måtte vi ud at se til hummertejnerne, der stod på så dybt vand, at vi kun kunne nå ned ved hjælp af et spark på skuldren fra de andre.

Da mine egne drenge begyndte at svømme, var jeg på baggrund af egne oplevelser dødelig angst for, hvad de kunne finde på. Selv om den ældste blev dansk mester og rekordindehaver i svømning, og den yngste også blev placeret blandt de bedste, var det mig en uendelig befrielse, at de slet ikke interesserede sig for at svømme langt ud.

Egentlig var vi næppe vildere eller værre end andre. Jeg mener selv, at jeg som dreng var af et noget frygtsomt gemyt. Alligevel fik vi betegnelsen »mejeristens skide knægte«. Mon ikke det skyldtes, at alle kendte os, så vi aldrig slap uantastet, hvor andre ville være gået fri?

Mange år senere fortalte mor, at en kone i byen, som også havde en flok levende drenge, havde sagt til hende: »Det er mig sådan en trøst at tænke på, at Haldor har kunnet blive præst, for så synes jeg også, at der er håb for mine drenge.«

En af dem blev for øvrigt også præst.

Ifølge de mere moderne dogmer burde både mine 7 søskende og jeg være blevet miljøskadet, for ikke blot var hjemmet præget af Indre Mission, men omtrent hele sognet var det.

Omkring århundredskiftet var der gået store vækkelser hen over egnen, og disse havde totalt ændret sognenes åndelige ansigt.

Skellet var noget man regnede med.

Der var troende og vantro, omvendte og uomvendte. De hellige var på vej mod Himlen. De uomvendte vandrede på fortabelsens vej.

De hellige var forpligtet til at leve et helligt liv. Det betød ikke blot, at man afholdt sig fra dans og druk og banden, men også, at man havde sin plads i missionshuset og kirken, i de helliges fællesskab.

Vejen ind i dette liv var omvendelsen.

Man krævede vel næppe, at denne skulle være synlig og tidsfæstelig; men det

var klart, at dette var ønskeligt. Syndenød, bekendelse og troens fred var stadierne, ad hvilke en ret omvendelse fandt sted.

Endnu i min barndom kunne der være vækkelse i større stil. Man længtes efter den og bad til stadighed om den.

Forventningerne om vækkelse koncentrerede sig især om missionsugerne. En hel uge igennem var der møde hver aften. 5 - 600 mennesker samledes i missionshuset, som var en i forhold til andre missionshuse stilren og smuk bygning. Far var for øvrigt en af hovedpersonerne i arbejdet på at få det bygget.

Når der var vækkelse, blev der holdt eftermøder. Rundt om i salen sad eller knælede folk, grædende over deres synder, mens de troende talte med dem, bad med dem og søgte på enhver måde at vise vej til troens fred.

Når nogen »brød igennem«, sang man »Kimer Himmelklokker«, og ingen var i tvivl om, at Gud havde grebet ind og vist vej til frelse. Det samme var sket, som man læste om i Det ny Testamente.

Denne direkte indgriben fra Gud betød naturligvis en mægtig styrkelse af troslivet. Man samledes i vældige skarer i kirke og missionshus, og sangen lød rundt om i hjemmene. Man havde fået bekræftelse på, at Gud ville kendes ved samfundet og de enkelte.

Fornemmelsen af, at der også var menneskeværk med i spillet var forbeholdt de få. Det gjaldt min kloge far, som engang erklærede, at der ikke ville være et vantro menneske i Hvidbjerg sogn, hvis det havde holdt for alle dem, der var blevet omvendt i Hvidbjerg missionshus, og det gjaldt den kloge, gamle præst, som engang pådrog sig samfundets mishag ved at afbryde et eftermøde ved med sin bøsse stemme at sige højt og klart: »Nu går vi hjem. Dette er en sag, som hver enkelt må afgøre med sin Gud.«

Det gjaldt også i nogen grad en lille knægt på 11-12 år, som fik en oplevelse, der fulgte ham livet igennem.

Jeg var kommet til et sådant møde. Der var vækkelse. Rundt om mig var grædende mennesker. Snart mærkede også jeg klumpen i halsen, og inden jeg vidste af det, græd jeg med alle de andre.

En ældre, i øvrigt meget nøgtern gårdmand, så på mig og sagde: »Hvor er det dog skønt, at de kan begynde så tidligt.«

Jeg var sikkert så meget inde i tankegangen, at jeg vidste, at dette havde noget med omvendelse at gøre, men min største sorg var, at mit lommetørklæde var så lille, at det var grædt fuldt i løbet af et øjeblik, og at der ved siden af talerstolen sad en lille pige, som jeg godt kunne lide, og græd, som skulle hendes hjerte bryde. Jeg syntes, det var synd for hende.

Bagefter var der eftermøde i mit hjem med bøn og sang. Min ældste bror og jeg var med. Jeg har aldrig kunnet lade være med at være far taknemmelig for den nøgterne måde, hvorpå han tog sagen. Ellers kunne vi nok være ledet ind i noget, som ville have været en usund kur.

Da gæsterne var gået, sagde Far blot: »Det er godt drenge, nu beder vi vores aftenbøn og går i seng.«

Der var intet ønske om at være bestemmende for vor videre udvikling. Vi levede videre, som om intet var sket.

Men for mig blev oplevelsen bestemmende for min senere stillingtagen til de subjektive vækkelsesretninger. Man må spørge, om ikke denne sætten skel blandt mennesker førte til hykleri og dømmesyge.

Det er ikke mit indtryk.

Jeg har snarere fornemmelsen af, at den førte til megen personlig anfægtelse.

Mennesker var inde under et vældigt krav, som de tumlede med og kom til kort overfor, så de, midt i al talen om frelsesvished, selv kæmpede for at nå denne vished og alt for tit var for lidt rodfæstede i de gaver fra Kristus, som ene kan give et ængstet hjerte fred.

Men der var mennesker, som havde mødt noget, der var større end dem selv, ydmygede mennesker, og sådanne er altid værd at kende.

Jeg er imidlertid bange for, at de, som ikke helt stod mål med den borgerlige moral, ikke havde det så godt. Det lå i luften, at det »hellige liv« måtte kunne ses, måske mere udtalt end direkte sagt, og det har uden tvivl virket som en hindring for at høre evangeliet om ham, der tog imod alle syndere.

Var det da ikke et glædesløst, lukket og mørkt miljø for en dreng at vokse op i?

Heller ikke!

Et aldeles uimodståeligt, tørt lune prægede omgangstonen i almindelighed. Jeg nød det i hvert fald, når jeg hørte de voksne »tørre« hinanden.

Der var ingen dans.

Dans hørte med til det, man skulle forsage.

Men sanglegene erstattede fuldt ud dansen, og dem var der mange af.

Endnu den dag i dag har jeg svært ved at se forskellen, og når jeg tænker på sommeraftner, hvor sanglegen endte med »gående enker« i mørke havegange, har jeg en levende fornemmelse af, at »nissen flytter med«. Ungdom er sig selv lig under alle forhold.

Kortspil befattede man sig ikke med, frikort eller ture kunne klare sagen.

Stærke drikke fandtes heller ikke i disse kredse. Fuldskab var afskyeligt og syndigt. Når der kom en fuld mand på vejen, var der vild opstandelse blandt os børn. Synet var uvant og hæsligt.

Oprindeligt var det uden tvivl helt klart, at man forsagede de stærke drikke og kortspil, fordi de kunne føre til social undergang, men ofte samlede forargelsen sig om drikken selv og om kortene som sådan, og da var sammenhængen på vor baggrund ikke mere så klar. Jeg husker, at da jeg som 15-årig for første gang på Esbjerg banegård så en Gl. Carlsberg, undrede jeg mig over, at noget så smukt kunne være noget så syndigt. Uden tvivl var kampen imod de stærke drikke i første række en kamp for at værne ungdommen, og det skal ingen lastes for.

Banden hørtes heller ikke.

Det kunne nok krible i en stor dreng nu og da, når en situation krævede et ekstra kraftigt udtryk. Så var der ikke andet at gøre end at hjælpe sig af det righoldige udvalg af afholdsband, hvis det da ikke gik, som det gik for Tage og mig i en periode, hvor vi må have haft en umådelig trang til at bande. Vi lå bag vort dige og sagde til hinanden: »Hvis det nu ikke var så syndigt at bande, så ville jeg sige: ...!«, hvorpå vi stak hovedet op over diget og råbte de forfærdeligste eder til uskyldige forbipasserende. Vi anede ikke, at vi havde store forbilleder i denne praksis.

Det gik over.

Endnu den dag i dag forekommer ederne mig at være noget simpelt og i grunden vidnesbyrd om en indre usikkerhed. At opfatte den megen banden som tegn på stor ugudelighed hører intet sted hjemme.

Var der dømmesyge, var den nok mere indirekte end direkte. Det kan næppe nægtes, at man i Hvidbjerg sogn mente at finde tilstande, der nærmede sig de ideelle. I hvert fald kunne en lille knægt, som ivrigt lyttede til de voksne, ikke slippe for at få en fornemmelse af, at den kristne tro blev svagere jo længere, man kom væk fra Thyholm. Morsingboerne var man usikre overfor, for der havde man valg-

menigheder, og på Salling var det helt galt, for der spillede man kort.

Snæverhed kræver snævre kredse.

Vinder man flertallet, er man nødt til at gå ind i de opgaver, som denne verden stiller. Det gjorde man i Hvidbjerg. Man byggede ikke blot et stort og smukt missionshus, men oprettede også en realskole. Man var medinteresseret i seminarier, børnehjem og samledes ofte for at følge situationen i hedningelande og give sin gave til disses udvikling.

Der var en imponerende *offervilje*, og interessen for verden uden om var hverken sentimental eller snæversynet.

Jeg tror ikke at Indre Missionspræget i min barndom har betydet miljøskade hverken for mine søskende eller for mig selv. Der var tryghed og varme, hvor vi færdedes, og der er lys over de minder, som gemmes fra den tid.

Naturligvis er det i første række vore forældre, der betinger denne fornemmelse.

Mor var et glad menneske.

Hun havde forfærdeligt meget at gøre. Det siger sig selv, når hun gav livet til 9 børn og derudover havde ansvar for en husholdning med op til 16 mennesker.

Men hendes glade lyse sind lyste op, et kunstnerisk temperament. Børn og børnebørn erindrer hendes historier. Mange var selvoplevede, og mange blev sikkert til, når de skulle bruges. Men i mors mund var de fyldt med liv og humør. Hun var også et *fromt* menneske. Hendes familie hørte hjemme i kredsen omkring den kloge missionær Anders Stubkjær, og den påvirkning løb hun aldrig fra.

Mest iøjnefaldende var nok hendes *kærlige* sind. Hvor meget hun end havde om ørerne, måtte hun ud med mad til syge i nabolaget eller bespise dem, der kom ved dørene. Og det var næsten en daglig begivenhed, at vejfarende sad og spiste enten ved bordet eller i køkkenet. Jeg erindrer, at Far engang sagde til sådan et par: »I kunne da sørge for at komme til spisetid, så min kone ikke skal til at rette an to gange.«

Mor har i hvert fald ved sin færd prædikeret for os, at den der kommer på vor vej og trænger til os, er vor næste, som vi ikke har lov til at lade uhjulpet.

Var Mor den nære i vor barndom, var *Far* nok fjernere, men sandelig ikke uden betydning. Han var retfærdigheden og trygheden selv. Så længe han var, kunne i grunden intet ondt ramme os, for Far var stærk, klog og rolig.

Jeg husker endnu, at det følte som et ridderslag, da jeg i min ungdom mærkede, at Far ville tale med mig og tage mine synspunkter alvorligt.

Han kom mig så nær ind på livet engang og satte derved et mærke på mig, som jeg aldrig har kunnet ryste af mig.

Jeg var kun 17 år og hjemme på ferie fra gymnasiet. Livet kaldte på mig, som det kalder på alle 17-årige, og jeg var indstillet på at følge kaldet. Efter at have sagt godnat, ventede jeg i mit værelse, til der var ro i huset. Forsigtigt, så trappen ikke skulle knirke, listede jeg ned ad loftstrappen og kom ud til de ventende venner og veninder.

Ved tretiden om natten kom den vanskeligste del af foretagendet: At slippe ind uden at blive opdaget. Uhyre forsigtigt fik jeg døren lukket op. Jeg glemmer aldrig det syn, som mødte mig. Lige inden for døren stod Far i sit hvide mejeritøj.

Hvad jeg havde ventet, ved jeg knap, men jeg ved, at det, som skete, var hvad jeg mindst havde ventet. Rolig og uanfægtet i det ydre bad Far mig om at gå

med ind i stuen. Så begyndte han at fortælle stilfærdigt og usentimentalt.

Det var om hans egen barndom og ungdom. Bedstefar dyrkede en hedelod op. Den lå på Vejrum Hede mellem Randers og Viborg. Det var slid og fattigdom.

For at klare det daglige brød til sig og sine - der blev efterhånden 8 børn i det lille hede hjem, som han selv havde bygget - måtte han gå på arbejde i en kridtgrav. Der var ca. 1 times gang dertil. Det betød afgang fra hjemmet ved 6 tiden om morgenen og hjemkomst ved 8-9 tiden om aftenen. I sin »fritid« dyrkede han hedelodden.

Da han var omkring 50 år var han udslidt, men da var ejendommen i en sådan stand, at den kunne brødføde familien. Far har fortalt mig, at han glædede sig over, at han den sidste gang, han var sammen med bedstefar, havde fået takket ham for, at han havde »holdt familien fri af kommunen«. Det havde ikke været en selvfølge.

Som 7-årig var Far kommet ud at tjene. Derefter havde han været hjemme en vinter. Siden havde han altid tjent blandt fremmede.

Jeg har aldrig siden kunnet læse Jeppe Aakjærs »Vredens Børn« uden at tænke på, hvad Far fortalte mig den nat.

Jeg forstod, at en sådan baggrund skabte en mand, og jeg forstod, hvilken gunstig baggrund, jeg trods alt havde fået, og at jeg i virkeligheden »stod« på skuldrene af far og bedstefar - og jeg skammede mig.

Min barndom var tiden før 1. verdenskrig. Endnu ikke fyldt 7 år erindrer jeg dog den glohede sommerdag, da krigen brød ud. Måske skyldtes det mere end krigen, at den 31. juli var min ældste brors fødselsdag. - Det gik imidlertid så skammeligt, at gæsterne måtte sendes hjem, fordi en lille søster kom til verden netop den dag. Et afbrudt fødselsdagsgilde er en alvorlig sag for en 6 års dreng, mere alvorlig end både krigsudbrud og en lillesøsters fødsel.

Men krigen var der, og dens skygge lå over alt og alle.

Den kom helt ind på livet af os en aften året efter. Vi sad i køkkenet og hørte kantonordenen fra slaget ved Skagerak. En dyster uheldsvarslen stemning prægede de voksne. Det virkede ind på drengen, så han forstod noget af krigens uhygge. Det fortsatte, for dagen derpå bragte meldinger om ilanddrevne døde, og nu og da steg en vældig røgsøjle op mod himlen og lidt efter lød et tordenbrag. En mine var sprængt i luften.

Det var strenge tider for en fastlønnet med en stor familie. Der måtte spares på alt. At være den mellemste af tre drenge var en uheldig plads. Min broders aflagte tøj blev mit, når han voksede fra det, og når jeg var færdig med det, var der ikke mere tilbage, så min yngste bror undgik det aflagte.

Mor var dygtig til at sy. Hun havde været direktrice i Magasin du Nord i København, før hun blev gift. Hun vendte og syede og pressede. Jeg erindrer såmænd ikke nogen følelse af skam, fordi jeg gik i brugt tøj. Der var lidt ubehag forbundet med at have knapperne i den forkerte side, men det var næsten værre at have overbroderede knaphuller.

Det flunkende nye konfirmationstøj med løse manchetter, klipfisk og stiv dobbelt flip var en overdådighed som næsten ikke var til at bære.

Maden var meget spartansk. Vi gik aldrig sultne i seng, men helt kød erindrer jeg næsten ikke. At tage mere end en frikadelle var utænkeligt. Oftest måtte vi nøjes med 1/2 og spise kartofler for resten. Pålæg måtte plukkes i stykker, så et stykke pølse kunne dække en rundtenom. Selv om vi boede på et mejeri, måtte vi spise kunstsmør og margarine. Der var ikke råd til smør. Samtidig flød det med penge hos landmænd og købmænd.

Tiden var nok en anden end i dag; men endnu sidder der mig i kroppen en fornemmelse af, at en ægte social indstilling er meget fjern for dem, der har det godt, hvis ikke en folkestemning eller et religiøst kald driver den frem. Det er så let at affinde sig med, at andre må døje, når man selv har sit på det tørre.

Alting steg i pris. Engang regnede Far ud, at det havde kostet ham personligt 1700 kr. at være mejeribestyrer, når han havde fået betalt lønninger til mejerister og piger. Da han fortalte det til bestyrelsen, bevilgede man ham 500 kr.

Mon man nogen sinde vokser fra en skjult angst for ikke at have råd, når fattigdommens spøgelse har været en nær i barndomsårene.

Endnu føler jeg det imponerende, at Far sammen med nogle, der også var rige på børn og mere eller mindre på penge, startede en realskole.

I første række var det mine forældres nærmeste venner, førstelærer A. C. Hoppe, senere kendt som udgiver af julebøger og far til provst Erik Hoppe, Jægersborg, købmand Th. Thomsen, far til provst Robert Kirk Thomsen, Haurum-Sahl og overinspektør Brandi-Hansen, svigerfar til sognepræst j. P. Vad, Røsnæs.

Det blev en kæmpeanstrengelse, som i hvert fald i adskillige år for Fars vedkommende tærede på de ressourcer, der ikke var.

Der var ikke megen forståelse for betydningen af en sådan skole. Derfor kneb det også med elevtilgangen. Egentlig blev den vistnok først en rentabel forretning, da den blev solgt til en bestyrer, som forstod at drive den; men den kom til at betyde noget for egnen. Mange af dens elever gik videre og fik uddannelse på seminarier, universiteter og højere læreanstalter. Nogle stykker endte endog på akademiske lærestole.

Jeg er ikke sikker på, at man på Thyholm nogen sinde rigtig har forstået, hvad disse mænd ved deres offer gjorde for egnen. Vi, der nød godt af deres indsats, bør i hvert fald ikke glemme dem.

Man taler om barndommen som en lykkelig og ubekymret tid. Jeg er ikke sikker på, at det er rigtigt. Jeg er snarere sikker på, at det er helt forkert.

Et barn kan glæde sig umiddelbart. Man kan så let få det til at skifte fra gråd til latter; men det er ikke ensbetydende med ubekymrethed.

Den begrænsede erfaring betyder, at der er så meget, som er ukendt, og det ukendte er altid noget truende.

I mit sind lå i hvert fald denne ubestemmelige angst, som det ikke var muligt for mig at formulere eller udtrykke. Det er umuligt at lade være med at tænke på, hvad denne angst kunne have ført til, hvis ikke hjemmets tryghed havde været så nær og så virkelig. Det betyder noget i det opdragende arbejde at kunne finde bagved børnene og hjælpe dem i denne angst.

På dette punkt lærte jeg bønnens betydning at kende, så jeg aldrig har kunnet holde op med at bede, end ikke i de perioder, hvor jeg var længst borte fra den ånd, som prægede mit hjem.

Bønnen nåede jo helt ind til det, som lå bagved og gav tryghed, om end barnet ikke på nogen måde evnede selv at udtrykke, hvad det var, der foregik.

Når mødre eller fædre lærer deres børn at folde deres hænder og at bede, hjælper de dem både i øjeblikket og i fremtiden. Går den skik af mode, vil børn for alvor blive ladt ene i noget, de ikke magter.

Øvrige kapitler:

EN BONDEDRENG I KØBSTADEN 1923 Gymnasium på Ribe Katedralskole
STUDENTENS LYKKELIGE DAGE 1926 Studieår i København
SOGNEPRÆST I HUNE 1933-37
MØDET MED KIRKENS KORSHÆR 1937-41
VEJLETIDEN 1941-46
I TYSK FANGENSKAB 11. oktober 1944
I K.Z. LEJR
CHEF FOR KIRKENS KORSHÆR 1946-64
DEN ORGANISATORISKE OPBYGNING
EVANGELIET PÅ KIRKENS KORSHÆRS ARBEJDSMARK
SCT. NICOLAI KIRKE
SCT NICOLAI TJENESTEN
KORSHÆRSGUDSTJENESTER
DET SOCIALE ARBEJDE
SAMARBEJDE
REJSER OG EKSTRAJOBS
AMERIKA
GRØNLAND
PAKISTAN
UNGDOMSARBEJDET
PASTORALSEMINARIET
BISKOP OVER LOLLAND-FALSTERS STIFT 1964-69

Henvisninger:

[Sct. Nicolai Tjenesten i 50 år \(se siderne 10-25\)](#)

(http://www.kirkenskorshaer.dk/fileadmin/user_upload/documents/Tekst/Korshaersbladet/Korshaersbladet_september.pdf)

[Telefonen ringede](#)

(<http://www.jyskborneforsorg.dk/dk/tlf-ringede.html>)